

7.2.2012

SM094:00/2011

POLIISIMIESVIRKOJEN EROAMISIKÄÄ KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNTÖHANKKEEN ASETTAMINEN

Asettaminen Sisäasiainministeriö on tänään asettanut lainsäädäntöhankkeen valmistelemaan poliisimiesvirkojen eroamisikää koskevien säännösten muuttamista.

Toimikausi 7.2.2012-31.12.2012. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevä-
istuntokaudella 2012.

Tausta *Lainsäädäntö*

Valtion virkamiesten eroamisiästä säädetään valtion virkamieslain (750/1994) 35 §:ssä, jonka mukaan virkamiesten yleinen eroamisikä on 68 vuotta. Asetuksella voidaan säätää, että virassa, jonka laatu sitä vaatii, eroamisikä on yleistä eroamisikää alempi. Poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 24 ja 34 §:issä on säädetty yleistä eroamisikää alemmat eroamisiät poliisihallinnossa miehistövirkojen, alipäällystövirkojen ja päällystöön kuuluvien tiettyjen virkojen osalta. Alipäällystöön ja miehistöön kuuluva poliisimies on velvollinen eroamaan virastaan täyttäessään 60 vuotta. Keskusrikospoliisin, suojelupoliisin, liikkuvan poliisin tai Poliisiammattikorkeakoulun päällystöön kuuluva poliisimies sekä paikallispoliisin päällystöön kuuluva poliisimies, keskusrikospoliisin, suojelupoliisin ja liikkuvan poliisin päällikköä, nimismiestä, poliisipäällikköä ja apulaispoliisipäällikköä lukuun ottamatta, on velvollinen eroamaan virastaan täyttäessään 63 vuotta. Virkamiehellä, joka on marraskuun 30 päivänä 1996 poliisimestarin tai apulaispoliisimestarin virassa, eroamisikä on kuitenkin 63 vuotta.

Lisäksi ennen 1.7.1989 poliisihallinnon palvelukseen tulleilla, 30.6.1989 poliisin miehistöön ja alipäällystöön kuuluneilla poliisimiehillä on ollut valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (103/1989) siirtymäsäännösten mukaan oikeus vuoden 1999 kesäkuun loppuun mennessä valita niin sanotun vanhan eläkejärjestelmän mukainen 58 vuoden eläkeikä eli ammatillinen erityiseläkeikä.

Perustuslain 80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on muun muassa lausunnoissaan PeVL 3/2000 vp, PeVL 1/2005 vp, PeVL 41/2005 vp, PeVL 51/2006 vp ja PeVL 9/2009 vp todennut, että virkamiesten oikeusaseman perusteet, mukaan lukien eroamisikä, kuuluvat perustuslain 80 §:n soveltamisalan piiriin eli niistä on säädettävä lainsäädäntöä. Lisäksi sisäasiainministeriön poliisi-osasto pyysi valtioneuvoston oikeuskanslerilta lausunnon eroamisikää koske-

vasta säädöstasosta. Valtioneuvoston oikeuskansleri totesi 4.2.2009 antamassaan lausunnossa, että poliisimiesvirkojen eroamisikää koskevassa mahdollisessa uudistuksessa on tarpeen menetellä perustuslakivaliokunnan lausunnoista ilmenevällä tavalla eli säätää eroamisijistä lain tasolla.

Asiaa käsitelleet työryhmät

1. Poliisihallinnossa 1990-luvulla toimineen poliisin eroamisikätyöryhmän tehtävänä oli selvittää poliisin eroamisikää, erityisesti muuttuvan eläkelainsäädännön vaikutuksia poliisin erityisiin eroamisikäsäännöksiin. Työryhmän tuli tehdä esitys eroamisikäsäännösten kehittämistarpeista. Työryhmä toteaa 28.5.1993 valmistuneessa muistiossaan, ettei nykyistä eroamisikää vanhempia poliisimiehiä voida ilman riskitekijöitä pitää poliisitehtävissä. Myöskään hallinnon sisäisiä muita tehtäviä ei ole osoitettavissa heille. Työryhmä esitti eroamisikäsäännösten säilyttämistä ennallaan. Valtiovarainministeriön edustaja jätti työryhmän muistioon eriävän mielipiteensä.

2. Sisäasiainministeriön poliisiosasto asetti 30.6.2005 työryhmän selvittämään poliisin virkojen kelpoisuusvaatimusten uudistamista, poliisin johtamisjärjestelmän kehittämistä ja alemmaa eroamisikää koskevia muutostarpeita. Työryhmä esitti (poliisin ylijohdon julkaisusarja 4/2006) poliisin hallinnosta annetun asetuksen 24 §:n 2 momentin kumoamista ja valtion yleisen eroamisikään soveltamista poliisipäällystään. Poliisin miehistöä ja alipäällystää koskevan 60 vuoden eroamisikäsäännöksen kumoamiselle ei poliisihallinnossa ollut työryhmän näkemyksen mukaan edellytyksiä. Työryhmä esitti, että miehistö- ja alipäällystövirkojen työtehtäviä ja ikääntymisen vaikutuksia tutkitaan erikseen, jotta selviää, ovatko tehtävät sen laatuaisia, joihin valtion virkamieslain mukaisesti voidaan säätää yleistä eroamisikää alempi eroamisikä. Työryhmän näkemyksen mukaan oli selvitettävä erilaiset seurausvaikutukset, joita 60 vuoden eroamisikäsäännöksen kumoaminen aiheuttaisi poliisihallinnon toimintaedellytyksille. SPJL ry sekä PUSH ry jättivät työryhmän loppuraporttiin eriävät mielipiteet. Työryhmän esittämää selvitystä ei käynnistetty.

3. Sisäasiainministeriön poliisiosasto asetti 1.9.2009 eräiden poliisimiesvirkojen eroamisikää koskevan lainsäädäntöhankkeen (SM067:00/2009). Hankkeen toimikausi oli 1.9.2009-30.9.2010. Hankkeen tavoitteena oli saattaa yleistä eroamisikää koskevat säännökset lain tasolle nykyisen asetustasoisien sääntelyn sijasta. Lisäksi tavoitteena oli tehdä ne mm. lainsäädäntömuutokset, jotka mahdollistaisivat palveluksessa jatkamisen eroamisikään saavuttamisen jälkeen. Valmistelun aikana kartoitettiin vaihtoehtoisia sääntelymahdollisuuksia palveluksen jatkamiseksi eroamisikään jälkeen puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen eroamisikää koskevien säännösten mukaisesti. Vaihtoehdot olivat joko palveluksessa jatkamisen mahdollistaminen kaikkien poliisimiesvirkojen osalta tai palveluksessa jatkamisen mahdollistamisen rajaaminen ainoastaan tiettyihin poliisimiesvirkoihin. Hankeen asettamispäätökseen ei sisällynyt itse eroamisikäsääntelyn tarpeellisuuden arviointia. Hanke valmisteli asiasta hallituksen esitysluonnoksen, mutta totesi, että palveluksen jatkamisen mahdollistaminen kaikkien poliisimiesvirkojen osalta edellyttää laajaa yhteiskunnallisten vaikutusten arviointia. Muun muassa taloudelliset vaikutukset sekä vaikutukset poliisin toimintaan olisi selvitettävä. Toisaalta palveluksessa jatkamisen mahdollisuuden rajaaminen vain päällystöviroissa työskenteleviin poliisimiehiin olisi ongelmallista yhdenvertaisuussyistä. Edellä mainituista syistä hankkeessa

ei voitu edetä asettamiskirjeen mukaisessa aikataulussa siten, että hallituksen esitys olisi voitu antaa eduskunnalle kevätistuntokaudella 2010. Tämän vuoksi valmistelu keskeytettiin.

4. Sisäasiainministeriön poliisiosasto asetti 19.8.2010 poliisimiesvirkojen eroamisikää koskevan selvityshankkeen (SM038:00/2010). Työryhmä toimi ajalla 19.8.2010-31.10.2011. Hankkeen tehtävänä oli selvittää onko poliisihallinnossa perusteita säilyttää nykyinen eroamisikäsääntely, selvittää järjestelmää koskevat henkilöstölliset, taloudelliset ja muut mahdolliset vaikutukset eri vaihtoehtojen osalta sekä tehdä tarvittavat muutosehdotukset.

Työryhmä esitti loppuraportissaan (sisäasiainministeriön julkaisu 30/2011), että erityisistä eroamisijistä luovutaan siirtymäajan jälkeen, 1.1.2020 lukien. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että nykyiset eroamisikäsäännökset eivät koskisi 1.1.1960 tai sen jälkeen syntyneitä miehistöön ja alipäällystöön kuuluvia, tällä hetkellä 50-51 -vuotiaita poliisimiehiä. Vastaavasti päällystön osalta 1.1.1957 tai sen jälkeen syntyneiden osalta ei noudatettaisi nykyistä 63 vuoden eroamisikää. Tätä vanhempiin poliisimiehiin sovellettaisiin siirtymäaikaa koskevien säännösten nojalla voimassaolevia säännöksiä poliisin eroamisikästä. Niillä miehistöön, alipäällystöön ja päällystöön kuuluvilla poliisimiehillä, joita erityinen eroamisikä siirtymäajalla koskee, olisi ilmoitukseen perustuva oikeus jatkaa virkauraa yleiseen 68 vuoden eroamisikään asti.

Työryhmän mukaan eroamisikäsäännöksistä luopuminen tukisi yhteiskunnallista pyrkimystä työurien pidentämiseen. Lisäksi se mahdollistaisi kaikissa poliisihallinnon henkilöstöryhmissä tasapuolisesti pidempään palvelemisen ja vaikuttaisi siten eläkkeen suuruuteen. Myös työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien eläke olisi muutoksen johdosta nykyistä korkeampi. Jos virkauraa voisi joustavasti jatkaa, olisi sillä vaikutusta myös poliisitoiminnan suunnitteluun. Työryhmä katsoi, että poliisihenkilöstön ikääntyessä ja palvellessa entistä pidempään tulee huomiota kiinnittää henkilöstön työturvallisuuteen ja edellytyksiin toimia erityisesti kenttätehtävissä. Lisäksi poliisikoulutettavien määrää tulee tarkastella uudestaan. SPJL ry ja JHL ry jättivät loppuraporttiin eriävät mielipiteet.

Oikeustapaukset

1. Keskusrikospoliisin rikosylikomisario (eroamisikä 63 vuotta) jätti 16.10.2009 Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle hakemuksen virkatehtävissä jatkamista koskevan asiansa käsittelemisestä hallintolainkäyttölain (586/1996) 69 §:n mukaisena hallintoriita-asiana. Hän pyysi hallinto-oikeutta vahvistamaan, että hänellä on oikeus jäädä rikosylikomisarion virastaan vanhuuseläkkeelle valtion eläkelain (1295/2006) 8 §:ssä säädetyllä tavalla 63-68 -vuoden iässä.

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden 12.5.2010 antamassa päätöksessä todetaan, että voimassa olevan perustuslain mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lain tasoisella säädöksellä. Näin ollen hallinto-oikeus totesi valtion virkamieslain 35 §:n 2 momentin asetuksenantovaltuuden perusteella säädetyt poliisimiesten eroamisikää koskevat poliisin hallinnosta annetun asetuksen säännökset perustuslain vastaisiksi. Päätöksessään Hämeenlinnan hallinto-oikeus vahvisti, että kyseessä olevaan keskusrikospoliisin ri-

kosylikomisarion virkasuhteeseen sovelletaan valtion virkamieslain 35 §:n 1 momentissa säädettyä 68 vuoden yleistä eroamisikää.

Korkein hallinto-oikeus antoi asiassa 19.12.2011 päätöksen (KHO:2011:107), jossa se katsoo poliisin päällystön eroamisikää koskevan säännöksen olevan yhdenvertaisuuslain ja EU:n niin sanotun työsyntäjädirektiivin vastainen eikä säännöstä voida soveltaa virkamiehen vahingoksi. Poliisin eroamisikäsäännöksen soveltamisen sijaan poliisin päällystöön tulee soveltaa valtion virkamieslain mukaista virkamiesten yleistä 68 vuoden eroamisikää.

2. Helsingin hallinto-oikeus on ratkaissut rikosylikonstaapelin eli alipäällystön kuuluvan poliisimiehen hallintoriita-asian 3.2.2012 (12/0098/2) korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua vastaavalla tavalla. Lisäksi Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa on vireillä ylikonstaapelin hakemus virkatehtävässä jatkamista koskevan asian käsittelemisestä hallintoriita-asiana.

Tehtäväkuvaus

Poliisimiesvirkojen eroamisikäsäännösten muuttaminen. Sääntely nostetaan asetustasolta lakitasolle siten, että poliisimiehiä koskevista eroamisikäsäännöksistä luovutaan siirtymäajan jälkeen ja poliisimiehiin sovelletaan valtion virkamieslain mukaista virkamiesten yleistä 68 vuoden eroamisikää. Hanke valmistellaan hallituksen esityksen muotoon. Hankkeeseen kuuluu myös asetustasoisten säädösten kumoaminen.

Organisointi

Hanke valmistellaan virkatyönä sisäasiainministeriön poliisiosaston lainsäädäntöyksikössä. Vastuuvalmistelijana toimii lainsäädäntöneuvos Riitta Aulanko. Hankkeessa kuullaan asiantuntijoita.

Kustannukset ja rahoitus

Kukin organisaatio maksaa asiantuntijoiden matka- ym. kulut. Muut mahdolliset kustannukset maksetaan momentilta 26.01.01.1. Hankkeeseen käytettävä työaika ja muut kulut kirjataan toiminto-seurantakohteelle 2000 520 100.

Sisäasiainministeri

Päivi Räsänen

Osastopäällikkö

Kauko Aaltomaa

TIEDOKSI

Kansliapäällikkö Viljanen
Valtiosihteeri Anttoora
Erityisavustaja Andersson
Erityisavustaja Lopenen
Sisäasiainministeriön viestintä
Sisäasiainministeriö/poliisiosasto yksiköt
Sisäasiainministeriö/oikeusyksikkö
Sisäasiainministeriö/pelastusosasto
Poliisihallitus
Valtiovarainministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö
 Keva
 Häätäkeskuslaitos
 Hallinnon tietotekniikkakeskus HALTIK
 Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
 Palkansaajajärjestö Pardia ry
 Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
 Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
 Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö
 PUSH ry
 Poliisihallinnon Päälliköt ja Asiantuntijat POLPA ry
 Suomen nimismiesyhdistys ry
 Poliisilakimiehet ry